

Nota de premsa

Girona, 18 d'octubre de 2018

LA RESTAURACIÓ DEL RETAULE DE SANT SEBASTIÀ (1652-1654) DEL MUSEU D'ART DE GIRONA TREU A LA LLUM ELS COLORS ORIGINALS DE L'OBRA

- La Diputació de Girona ha finançat les campanyes de restauració i conservació de l'obra, iniciades l'any passat. La intervenció, ara finalitzada i que es presenta al públic, ha permès recuperar la pràctica totalitat de la policromia original.
- El retaule, en exposició permanent al Museu d'Art, prové de la capella de l'antic Hospital de Santa Caterina i pertany al Fons d'Art de la Diputació de Girona. L'obra, exvot de la ciutat de Girona per la pesta de 1650, va ser encarregada a Josep Tramulles, un dels escultors més destacats del barroc català.
- Dissabte 20 d'octubre, a les 11.30 h, el Museu d'Art oferirà una visita comentada a càrrec d'Isabel Juan, historiadora de l'art, i de l'equip de restauració, format per Laia Roca i Esther Horno. L'acte finalitzarà amb un vermut als jardins del museu.

El retaule de sant Sebastià

L'espectacular relleu de fusta policromada, taula central del que hauria estat un imponent retaule barroc, narra l'escena prèvia del martiri de sant Sebastià: el moment en què els sicaris de l'emperador Dioclecià procedeixen a lligar el sant a l'arbre on rebrà el càstig de ser assaïtat. L'escena mostra dos àmbits diferenciats: el superior representa el món celestial, decorat amb angelets, garlandes i núvols; mentre que l'inferior és el món terrenal, on es troben els carcellers, soldats i arquers que envolten el cos del sant. La figura del sant sobresurt en alt relleu del pla de la taula i esdevé l'eix central d'una composició abarrocada de personatges que, treballats de més a menys relleu, donen profunditat i moviment a l'escena.

La taula formava part, ja des de finals del segle XIX, dels fons de l'antic Museu Provincial de Girona, aleshores instal·lat a l'església de Sant Pere de Galligants. Amb la formació del Museu d'Art de Girona, l'obra, juntament amb altres fons d'art de la Diputació, va ser traslladada i instal·lada a l'exposició permanent del nou museu a l'antic Palau Episcopal. Tret d'una puntual neteja superficial de pols i

brutícia, el retaule no havia estat intervingut fins avui, i continuava mostrant-se sota una gruixuda capa de repintats antics, brutícia i vernissos oxidats i envellits que havien acabat donant una tonalitat marronosa i uniforme a tota l'obra.

El temps no sols havia cobert els colors originals, sinó que també havia anat esborrant una història singular recentment recuperada per la historiadora de l'art Isabel Juan, qui l'any 2011 va posar al descobert el motiu de l'encàrrec, les autories i les vicissituds d'aquest imponent retaule tan vinculat a la ciutat de Girona.

L'actual restauració, finançada per la Diputació de Girona, ha permès recuperar la imatge original de l'obra i deixar visible la policromia i els daurats, el qual possibilita una nova visió del retaule.

Restaurar la policromia original

El concepte de l'obra i la formulació i composició de l'escena esdevenen un excel·lent exemple de l'estètica de l'art barroc de mitjan segle XVII. Amb tot, altres intervencions de restauració històriques i l'envelliment i degradació de les capes de pintura i vernissos van acabar amagant un altre dels trets característics de les obres d'aquesta època: la riquesa cromàtica dels daurats i policromats.

Recuperar els cromatismes originals, a més de restituir l'estabilitat de l'obra, és el principal objectiu de les darreres campanyes de restauració impulsades pel Museu d'Art i sufragades per la Diputació de Girona.

La Diputació de Girona, hereva de l'antic Museu Provincial de Girona, manté la propietat dels fons d'art procedents de l'antic Museu Provincial, actualment en dipòsit al Museu d'Art de Girona. Anualment, la Diputació destina recursos econòmics per facilitar la conservació i restauració d'algunes obres de la seva propietat, sempre a petició i previ projecte del Museu d'Art.

L'any 2017, el Museu d'Art va proposar la intervenció de restauració de la taula central del retaule de sant Sebastià, obra de grans dimensions i de difícil manipulació, que no havia estat mai intervinguda en profunditat, exceptuant alguna intervenció de condicionament i neteja superficial ara fa més de 30 anys. Llavors la taula va ser instal·lada a la sala 12 del Museu, on s'exposa encara avui dia.

El 2017 es va portar a terme la primer fase o campanya de restauració, segons el projecte de les restauradores Laia Roca i Ester Horno, avalat pel Museu d'Art de Girona, que proposava:

- Un estudi visual i fotogràfic de l'estat de conservació, que documenta gràficament les pèrdues i alteracions.
- Diverses cales o proves de neteja per avaluar les possibilitats d'una intervenció que en recuperés la policromia original.
- Fixació de la capa pictòrica i zones de risc de pèrdues.
- Neteja seca amb paletines i aspiradors per eliminar pols i brutícia superficial.
- Neteja química general de les capes superiors de brutícia de la policromia i del suport de fusta.

Aquesta intervenció, feta en la mateixa sala d'exposicions al llarg dels mesos d'abril i maig de 2017, va servir per conèixer la naturalesa d'alguns dels materials i capes de pintura existents i determinar el sistema d'eliminació de vernissos i repintats posteriors, amb l'objectiu de recuperar al màxim la policromia original de l'època. Les provatures ja van fer evident aleshores una policromia acolorida, rica en detalls decoratius, que no eren perceptibles sota el vernís envellit.

Enguany s'ha continuat amb la segona fase, que ha suposat una inversió de més de 5.000 € per part de la Diputació de Girona. Durant 4 mesos, tres restauradores – Ester Horno, Laia Roca i Judit Birosta, sota la supervisió del Centre de Conservació i Restauració de Béns Mobles de Catalunya i de l'Àrea de Conservació i Restauració del Museu d'Art– han treballant in situ en els treballs de neteja i eliminació de repintats i capes de policromia posteriors a la policromia original del 1652.

La intervenció que ara es presenta al públic, ja finalitzada, ha permès recuperar la pràctica totalitat de la policromia original. De mica en mica han anat aflorant les riqueses cromàtiques dels *ll'ors* (tècnica de policromia que consisteix a aplicar sobre l'or pintura, generalment al tremp, i rascar posteriorment per generar dibuixos decoratius que permeten fer aflorar l'or), aplicats sobretot en vestits i calçats, així com els detalls policroms del fons o fins i tot les carnacions dels personatges, un

dels quals de color en la pintura original. El procés ha acabat transformat totalment la visió del conjunt de la taula.

Aquest important fragment s'exhibia fins ara amb una imatge unificada, de tonalitat marronosa, sota repintats i vernissos envellits. I finalment s'ha recuperat la riquesa cromàtica i la diversitat de detalls tan pròpia de les obres barroques a Catalunya. Fins a tres capes de pintura, entre les quals també hi havia pols i brutícia, havien anat transformant la visió d'una obra que ara es torna a oferir al públic amb una esplendor similar al moment en què va ser creada.

L'abans i el després de l'obra restaurada. Foto: Rafel Bosch

Un exvot de la ciutat de Girona per la pesta de 1650

Durant anys l'obra havia estat considerada anònima i de procedència desconeguda. El 2011 els treballs de recerca de la historiadora de l'art Isabel Juan, en el marc de la seva tesi doctoral, van donar com a fruit la localització del contracte del retaule i d'un seguit de documents, el qual ha permès a la investigadora traçar la història de l'obra.

El 1650 la ciutat de Girona va viure un intens i mortífer episodi de pesta. Superat el moment, el 1652, el Consell General de la ciutat va encarregar un retaule dedicat a sant Sebastià, a manera d'exvot, i a fi de donar les gràcies al sant, invocat tradicionalment per a la protecció de pestilències.

L'obra va ser encarregada a Josep Tramulles, un reconegut membre d'una de les nissagues més destacades d'artistes dels segles XVII i XVIII del mateix cognom. Llavors, Tramulles estava treballant en el retaule del Roser de l'església de Sant Domènec de Girona i, alhora, executant algunes de les seves obres més destacades: el retaule major de la parròquia de Santa Maria de la Geltrú (1645-1655) i el retaule major del monestir de Santes Creus (1647-1651) i el de Sant Cebrià de Tiana (1645-1655). Potser per això Tramulles va abandonar l'obra de sant Sebastià un cop finalitzada la taula central. La continuació es va encarregar a Felip Arlich, qui havia de fer el muntatge final.

Amb tot, el retaule va restar inacabat i guardat en dependències municipals fins al 1677. L'emplaçament previst havia de ser una capella de l'antiga església del Carme, que es va acabar enderrocant l'any 1655 per motius estratègics després de la Guerra dels Segadors. Finalment, es va acordar col·locar-lo a la recentment construïda capella de l'hospital de Santa Caterina, i es va encarregar la continuació de l'obra a Anton Barnoia per realitzar l'assentament al nou emplaçament i el daurat posterior de les parts noves. El retaule no es va finalitzar fins al 1679.

Els actuals treballs de restauració permetran conèixer millor l'obra de Tramulles i aportar nova informació sobre les tècniques pictòriques del moment, així com nous aspectes sobre l'autoria del retaule.

Acte

Redescoberta dels treballs de restauració del martiri de sant Sebastià

Dissabte 20 d'octubre, a les 11.30 h

Una visita comentada, a càrrec de la historiadora de l'art Isabel Juan i de part de l'equip de restauració, Laia Roca i Esther Roca, per descobrir els treballs que s'han dut a terme i les troballes que n'han resultat. L'acte comptarà amb els parlaments de Carme Renedo, directora dels Serveis Territorials de Cultura a la Generalitat de Catalunya, i de Jordi Camps, diputat de la Diputació de Girona i president delegat de la Xarxa Local de Municipis.

Josep Tramulles,
retaule de san
Sebastià (1652-1654).
Taula de fusta
policromada, 310 x
220 cm. Museu d'Art
de Girona. Núm. de
reg. 251.709. Fons
d'Art de la Diputació
de Girona.
(imatge presa
després de la
restauració. Autor:
Rafel Bosch)

Persona de contacte:
Àngels Miralles
Comunicació i Premsa del Museu d'Art de Girona
comunicaciomag@gencat.cat